

شهر، شهروند، تمدن شهری

اداره شهرها در عصر کنونی اهمیتی ویژه یافته و برنامه مدیریت تحولات اجتماعی که به ابتکار یونسکو از دهه ۹۰ آغاز شده شامل تحقیقات در خصوص تحولات محیط شهری و سپس انتقال نتایج تحقیق به مسئولان شهرهاست

یونسکو معتقد است که شهرها و مخصوصاً کلانشهرها آزمایشگاه عصری جدید هستند که سرنوشت جامعه بشری در آنها رقم می خورد. از آغاز قرن آینده اکثریت جمعیت جهان را شهرنشینان تشکیل خواهند داد و جمعیت شهری جهان تا ۲۰۱۵ نسبت به ۱۹۵۰ دو برابر خواهد شد. در این فاصله، جمعیت شهرهایی که بیش از یک میلیون نفر جمعیت دارند نیز هشت برابر خواهد شد. این روند سرگیجه آور شهرنشین شدن که در غالب کشورهای فقیر همچنان ادامه دارد، هم توازن طبیعی و هم ساختارها و تناسب‌های انسانی و اجتماعی را مختل می کند.

شهر، منابع عظیمی از انرژی، آب، غذا و مواد را می بلعد و به جای آن زباله و آلودگی ایجاد می کند. محیط پیرامون شهرها دیگر توان ارائه نیازها و جذب فضولات آنها را ندارد. مسئولان شهرها نیز دیگر قدرت کوشش - در صورتی که بخواهند و بتوانند برای پاسخگویی به نیازهای ابتدایی ساکنان مانند یک سقف، یک شیر آب، یک فاضلاب، برق و جاده‌ای مناسب را از دست می دهند.

به علاوه آنها نمی توانند یا نمی خواهند از مازاد انرژی و نیروی ابتکار شهروندان برای منافع همگانی استفاده کنند؛ در صورتی که همین نیروی فوق العاده است که می تواند زیربنای توسعه پایدار و پویای شهرها قرار گیرد. شهرها که فعلاً صحنه فشار از پایین و فلج در بالا هستند، در حقیقت نقش نمونه‌ای را ایفا می کنند که آینده تمدن در آن رقم می خورد. در شهرها شاهد این خطر عظیم هستیم که جامعه‌ای فاقد همبستگی شکل گیرد که در آن هر کس فقط در اندیشه خویش باشد.

اگر در ایجاد انواع روابط بین شهروندان کوتاهی صورت گیرد، وحدت شهر درهم خواهد شکست و هر تکه از آن به شکل گروهی براساس طبقه، نژاد، فرهنگ و مذهب جلوه خواهد کرد. این قطعات پراکنده قادر نیستند کلیتی واحد را تشکیل دهند.

آنها چنان به سوی درون جمع خواهند شد که به سوی پدید آوردن نوعی آپارتاید شهری تا مرز دفاع فیزیکی از خود در برابر سایر گروه‌های شهری پیش خواهند رفت. ریشه واژه‌های شهر، شهروند و شهروندی یکی است. شهروند اصولاً کسی است که حق دارد در شهر زندگی کند و با برخورداری از حقوق و انجام وظایف شهروندی‌اش به تشکیل تمدن یاری می‌رساند. این بدان معناست که انسانی‌سازی شهرها برای آینده همه ما اهمیت حیاتی دارد.

این رؤیایی غیرممکن نیست و نمونه‌های آن در شمال، جنوب، شرق و غرب فراوان است. اما شرط ضروری برای تحقق این رؤیا ایجاد ساختاری برای اداره شهر است که مردم در آن مشارکت کامل داشته باشند و مفهوم راستین شهروندی در آن مصداق پیدا کند. فقط در این صورت است که شهر می‌تواند با استفاده از ظرفیت‌های خلاق همه شهروندان اعم از مرد، زن، پیر، جوان، فقیر و غنی در خدمت همه آنان قرار گیرد.